

חקלאות עברית

חידון ליום העצמאות

1. מהו **כָּרֵב**?
 - א. להב החרמש
 - ב. חלקה לגידול כרוב
 - ג. שדה המצוי במנוחה לצורך השבחה
 - ד. שמו של צמח התבלין קימל בספרות חז"ל
2. **אָפֶר** הוא:
 - א. צורה אחרת של אָפֶר
 - ב. אדמה מפוררת
 - ג. שילוב בין אבק ועפר
 - ד. אחו
3. **נִיר** במקורות אינו:
 - א. שטח פתוח
 - ב. שדה שנחרש
 - ג. תלם מעובד
 - ד. חריש
4. **עֵדִית** היא:
 - א. הגבול שעדיו השדה מגיע
 - ב. אדמה משובחת
 - ג. אדמה גרועה
 - ד. שטח בבעלות החקלאי
5. מניין לנו **חקלאות**?
 - א. חקל הוא שדה בארמית
 - ב. חֶלְקָה בשיכול אותיות
 - ג. מקורה במילה פרסית
6. איזו מילה אינה מעולם החקלאות?
 - א. גְדָרָה
 - ב. עֲזָקָה
 - ג. עֲרֵבָה
 - ד. שְׂדֵמָה
 - ה. שְׂדֵפָה
7. איזו מילה אינה מחלה של צמחים?
 - א. גְחִלּוֹן
 - ב. מְקַמֶּקֶת
 - ג. פְּקֵלֶת
 - ד. חֶלְגִלְגָה
8. איזה מושג אינו חקלאי?
 - א. גִּפִיר
 - ב. גְרִיד
 - ג. מְרִישׁ
 - ד. עֲדִיר
9. אילו עוד מילים במשקל הזה הקשורות לחקלאות?
 - א. בְּפִיר
 - ב. לְקִישׁ
 - ג. מְאִיר
 - ד. מְבַחֵר
10. מה ההפך של **אֶפֶל**?
 - א. בְּפִיר
 - ב. לְקִישׁ
 - ג. מְאִיר
 - ד. מְבַחֵר
11. איזו מילה אינה מן המקרא?
 - א. בוסתן
 - ב. גינה
 - ג. כרם
 - ד. מטע
 - ה. מְקֵשָׁה
 - ו. פרדס
 - ז. שדה
12. איזו מילה אינה קיימת?
 - א. חֶרְמֵשִׁית
 - ב. מְבַצֵּרָה
 - ג. מגוב
 - ד. מְגֵרֹפִית
 - ה. אֶסְפֵּת
13. איזו פעולה אינה פעולה חקלאית?
 - א. סיקול
 - ב. תיחוח
 - ג. הוֹבְרָה
 - ד. לְחִיכָה

חקלאות עברית

תשובות והרחבות

1. **כָּרַב** הוא **שדה המצוי במנוחה לצורך השבחה**.

כרב הוא חלק מ'מחזור זרעים' – שיטה חקלאית שבה מחליפים באופן מחזורי את סוגי הגידולים הנזרעים בשדה לצורך השבחת הקרקע. יש כמה סוגי כרב: בחלקם נותנים לשדה מנוחה מלאה, בחלקם חורשים ואין זורעים ובחלקם זורעים רק גידולים המטייבים את הקרקע. המילה כרב מקורה בארמית התלמוד. צמח התבלין קימל נקרא בספרות חז"ל כְּרֻיָּה (על פי היוונית), וזהו שמו התקני בימינו.

2. **אָפֵר** הוא **אחו**.

המילה אָפֵר מקורה בספרות חז"ל, למשל: "ואלו הן מדבריות [בהמות בר] – כל שרועות באפר ואינן נכנסות ביישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים" (בבלי שבת מה ע"ב). בעברית החדשה 'אפר' משמש בטקסטים ספרותיים, למשל: "בְּאֶפְרַיִם אֵין קֶץ / אֶדָם עוֹלָה הַסֵּתוֹ" (יורם טהרלב, "זר של נרקיסים").

3. **נִיר** במקורות אינו **שטח פתוח**.

בירמיהו נאמר: "נִירוֹ לָכֶם נִיר וְאֵל תִּזְרְעוּ אֶל קוֹצִים" (ד, ג). למילה ניתנו כמה פירושים: שדה חרוש, שדה שנועד לחרישה, תלם שנחרש, פעולת החריש. בספרות חז"ל מבחינים בין שלושה סוגי שדות: **בור** (שדה לא מעובד), **נִיר** (שדה חרוש), **זָרַע** (שדה זרוע).

4. **עידית** היא אדמה משובחת.

ההפך מעידית הוא זיבורית (אדמה גרועה). בעברית החדשה הורחבה המשמעות של צמד המילים: עידית מציינת דבר בעל ערך גבוה, זיבורית – דבר חסר ערך.

5. המילה **חקלאות** מקורה במילה הארמית חַקַל (=שדה).

בארמית של התלמוד חקלי או חקלאי הוא 'איש שדה', ומכאן גם השם המופשט חקלאות. הכנסת המילה לעברית מיוחסת לדוד ילין.

6. המילה **עֲרֵבָה** אינה מעולם החקלאות.

בלשון חז"ל **עֲרֵבָה** היא קערה גדולה ללוש בה את הבצק וגם גיגית או שוקת. **גְּדֵרָה** היא שטח מגודר לצאן; **עֲזָקָה** היא שדה שעדרו אותו; **שְׂדֵמָה** היא שדה תבואה או כרם; **שְׂדֵפָה** היא תבואה שלקתה בשידפון (מכת יובש).

7. **חֲלָלוּגָה** אינה מחלת צמחים אלא שם של צמח.

חללוגות נזכרות בספרות חז"ל, והן מזוהות עם הצמח רְגֵלָה.

גַּחְלוֹן הוא מחלת צמחים שבה נוצר בפרי פצע כהה הדומה לפחם או לגחלת.

מַקְמָת היא מחלת צמחים התוקפת נבטים וצמחים צעירים וגורמת לריקבונם.

פִּקְלָת פוגעת בגעץ העץ וגורמת לו להתקלף. השם בא בעקבות הפועל פָּקַל בלשון חז"ל שמשמעו 'התקלף', ואינו אלא שיכול אותיות של קִלֵּף.

חקלאות עברית

תשובות והרחבות

8. מושג שאינו חקלאי הוא **מריש**.

מריש משמעו קורת עץ. שאר המילים קשורות לחקלאות, ומקורן בלשון חז"ל: **גפיר** – עונת הגיפור (איבוך עצים בגפרית נגד מזיקים); **גרד** – עונת היובש או אדמה יבשה; **עדיר** – פעולת העידור.

9. מילים נוספות במשקל פעיל הקשורות לחקלאות:

פעולות חקלאיות: אסיף, בציר, גדיד, חריש, מסיק, נכיש (מלאכת הניכוש), קטיף, קציר. מילים נוספות: אביב, גדיש, חציר, לליב (תקופת לבלוב הצמחים בשדה), לקיש (עונת הזריעה המאוחרת), נטיש (ענף, זמורה), סחיש (ספיח של ספיח), ספיח (תבואה הצומחת מעצמה – מזרעים שנפלו), עמיר, פתיח (תלמים פתוחים).

10. ההפך של **אפיל** הוא **בכיר**.

אפיל פירושו מאחר להבשיל, ככתוב "והחטה והכסמת לא נכו כי **אפילת** הנה" (שמות ט, לב), כלומר החיטה והכוסמת לא נפגעו מן הברד כי הן מאחרות להבשיל. לקיש הוא נרדף של **אפיל**; המילה קרובה למלקוש ומצויה בספרות חז"ל.

11. המילה שאינה מן המקרא היא **בוסתן**.

בוסתן מקורה בפרסית, והיא מוכרת מן הארמית של התלמוד. שאר המילים מופיעות בתנ"ך: **גנה** וגם **גנה**: "אל גנת אגוז ירדתי" (שיר השירים), "כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח" (ישעיהו); **כרם**: "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם"; **מטע**: "להשקות אותה מערגות מטעה" (יחזקאל); **מקשה** (שדה קישואים ושאר דלועים): "ונותרה בת ציון כספה בכרם כמלונה במקשה כעיר נצורה" (ישעיהו); **פרדס**: "עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי" (קהלת); **שדה**: "אלכה נא השדה ואלקטה בשבלים" (רות).

12. המילה **אספת** אינה קיימת (בינתיים).

שאר המילים מופיעות בספרות העברית ובמילונים: **חרמשית** מובאת במילון אבן-שושן במשמעות 'חרמש קטן'; **מבצרה** היא מעין מזמרה לבציר ענבים; **מגוב** הוא כלי חקלאי ידני או מכני לגיבוב קש וכדומה לערמה; **מגורפית** בלשון חז"ל היא מגרפה או את, ובימינו חלק במחרשה, הכנף שאליה מחוברת הסכין.

13. **לחיקה** אינה פעולה חקלאית.

לחיקה היא אכילת עשב מן האדמה, ככתוב "כלחף השור את ירק השדה" (במדבר כב, ד). המילים האחרות קשורות לחקלאות: **סיקול** הוא ניקוי שטח אדמה מאבנים ומסלעים. **בתיחוח** מפוררים את האדמה ומאווררים אותה. **הוכרה** היא הפיכת האדמה לאדמת בור, מתן מנוחה לאדמה כדי שתחזור להיות פורייה.